Josef Svatopluk Machar

český básník a prozaik

* 29. 2. 1864 Kolín, + 17. 3. 1942 Praha

Roku 1894 rozvířil hladinu literárního i společenského života u nás kritický článek o V. Hálkovi, otištěný v časopisu Nová doba, který byl vlastně proklamací realistického umění. Stať se stala počátkem literárních bojů mezi mladou a starší generací, kterou zastupoval zejména J. Vrchlický. Polemika vyústila ve vytvoření volného svazku mladých spisovatelů a žurnalistů 90. let 19. století, nazvaného Česká moderna. Autorem článku a současně významným představitelem moderny - spolu s F. X. Šaldou, O. Březinou, V. Mrštíkem a dalšími - byl právě Machar, nejčistší typ básníka realisty, který měl velký vliv na českou literaturu až do 20. let 20. století.

Machar pocházel z rodiny mlynáře a po absolvování pražského gymnázia a roční vojenské službě odešel roku 1891 jako úředník do Vídně, kde žil až do roku 1918. Udržoval však neustále čilý literární i politický styk s Čechami. Už jeho první sbírka Confiteor jasně ukázala typické znaky Macharovy poezie: věcný výraz, odpor k jakékoliv dekorativnosti verše, a především ostře kritický tón, vyjadřující nesouhlas se soudobou společností a prázdným vlastenčením. Tyto rysy nesla i jeho lyrická poezie (Tristium Vindobona) a epika (veršované povídky Zde by měly kvést růže). Macharovi se podařilo vyjádřit to, co odpovídalo myšlení pokrokové veřejnosti té doby, ale vlastní básnickou školu nevytvořil. Na vrcholu tvůrčích sil stál v 90. letech, i když byl neobyčejně plodný a publikoval ještě dlouho poté. Jako prozaik vynikl ve fejetonu - publikoval je především v Herbenově Času - kde se uplatnil jeho postřeh a břitká ironie. Význam má i memoárová literatura, zejména Konfese literáta.

Ve Vídni Machar také spolupracoval s T. G. Masarykem a byl vedle něj nejznámějším představitelem realistické strany, uctívaný zejména mládeží pro svou bojovnost a antiklerikalismus. Za 1. světové války byl Machar pro své známé protirakouské postoje vězněn (důvodem byly čtyři básně psané ještě před válkou), ale po dvou měsících vyšetřování nakonec propuštěn. Po vzniku Československa přesídlil do Prahy a byl jmenován generálním inspektorem čs. armády. Ale zklamán poměry v novém státě se 1924 funkce vzdal, dostal se do opozice proti oficiální hradní politice a postupně se sblížil s krajní pravicí.

Zdroj: http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/